

ZWIĄZEK
POWIATÓW
POLSKICH

Stanowisko
XXVIII Zgromadzenia Ogólnego
Związku Powiatów Polskich
w sprawie kluczowej roli powiatów w ustroju terytorialnym państwa

Mikołajki, 8 czerwca 2022 roku

5 czerwca 1998 r. uchwalona została ustawa o samorządzie powiatowym – akt prawny na mocy którego swoją pierwotną i właściwą rolę, na administracyjnej mapie naszego kraju, odzyskały powiaty. Jest to o tyle istotne, że powiaty nigdy nie były abstrakcyjnym tworem, lecz były i są naturalną skalą, w której toczy się ludzkie życie; obszarem, w ramach którego zaspokajane są wszystkie zbiorowe potrzeby lokalne.

Upodmiotowienie poszczególnych wspólnot terytorialnych, w tym powiatów, jest realizacją zasady pomocniczości stanowiącej fundament właściwego funkcjonowania społeczeństwa. Nieprzypadkowo katolicka nauka społeczna, bazując na przyrodzonej godności osoby ludzkiej, konsekwentnie od połowy wieku XIX podkreśla znaczenie tej zasady. Przytaczamy tu fragmenty encykliki papieża Piusa XI „Quadragesimo anno”: *„nienaruszalnym i niezmiennym pozostaje to nader ważne prawo filozofii społecznej: jak nie wolno jednostkom wydzierać i na społeczeństwo przenosić tego, co mogą wykonać z własnej inicjatywy i własnymi siłami, podobnie niesprawiedliwością, szkodą społeczną i zakłóceniem porządku jest zabierać mniejszym i niższym społecznościom te zadania, które mogą spełnić, i przekazywać je społecznościom większym i wyższym. Wszelka bowiem działalność społeczności mocą swojej natury winna wspomagać człony społecznego organizmu, nigdy zaś ich nie niszczyć ani nie wchłaniać”.*

Także Konstytucja RP w swojej preambule odwołuje się do tak sformułowanej zasady pomocniczości. Jednym z kluczowych warunków jej realizacji jest silny samorząd terytorialny. Przecież samorząd terytorialny to nie wyalienowane organy, to wspólnota terytorialna samodzielnie zaspokajająca wszystkie swoje potrzeby. Właśnie to założenie legło u podstaw reformy samorządowej roku 1998 – odtwarzającej samorządowe powiaty i województwa.

Dzięki temu powiat, w sposób formalny, stał się obszarem, w którym obywatel otrzymuje pełny zakres usług publicznych. Zapewniona jest jego kompleksowa obsługa. Przekłada się to na efekty społeczne, tj. stopniowe wzmacnianie lokalnej tożsamości i wspólnoty społecznej. Powiat dał poczucie „bycia u siebie”, stanowiąc podstawowy punkt odniesienia, gdy chodzi o lokalną tożsamość obywatelską. Podkreślił również wielowiekowe dziedzictwo historyczne i kulturowe, wzmocnił społeczne i gospodarcze więzi lokalne, umacniając fundament racjonalnie funkcjonującego Państwa.

Oddajemy hołd wszystkim tym, którzy dwadzieścia cztery lata temu dostrzegli tę prawdę i mieli odwagę wdrożyć ją w życie. Ubolewamy jednocześnie, że kolejne lata były często związane z osłabianiem znaczenia powiatów w związku z głębokim przekonaniem kolejnych rządzących o tym, że to oni i bezpośrednio podległe im służby wiedzą lepiej od samych obywateli, co jest dla nich dobre. W sposób szczególny było to widoczne w obszarze zespolenia powiatowych służb, inspekcji i straży. W sposób konsekwentny osłabiany był wpływ demokratycznie wybranych władz lokalnych na rzecz pionowego, resortowego podporządkowania poleceniom płynącym z Warszawy. Warto zauważyć, że działo się to przy jednoczesnym oczekiwaniu dofinansowywania niektórych służb – zwłaszcza Policji i Państwowej Straży Pożarnej – z budżetów poszczególnych jednostek samorządu lokalnego, czy też niezbędnego wsparcia Inspekcji Sanitarno-Epidemiologicznej z jaką mierzyły się powiaty w okresie pandemii Covid-19.

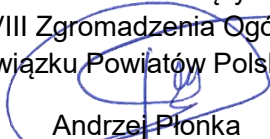
Wobec wyzwań stojących dziś przed naszym krajem niezbędne jest dostrzeżenie, że prawdziwa siła państwa nie płynie z faktu samodzielnej realizacji wszystkich zadań, a z koncentrowania się na rzeczach najważniejszych, niemożliwych do realizacji przez kogokolwiek innego. Taka jest zresztą treść przywołanej już zasady subsydiarności. Oczekujemy zatem, że zgodnie z tą zasadą zostanie uznane znaczenie wspólnot powiatowych dla realizacji ważnych społecznie celów.

Po raz kolejny przypominamy, że wymagać to będzie jednak:

- Jednoznacznego traktowania powiatów jako kluczowego podmiotu odpowiedzialnego za dostarczanie wielu społecznie istotnych usług.
- Zaprzestania proponowania – a tym bardziej wdrażania – ustaw odbierających kolejne kompetencje powiatom. Wręcz przeciwnie – należy przywrócić model funkcjonowania powiatów założony dwadzieścia cztery lata temu przy ich odradzeniu.
- Pozostawienia powiatom niezbędnej swobody w zakresie realizacji przypisanych im zadań. Istotą samorządu jest dostosowanie funkcjonowania administracji do lokalnych potrzeb. Przesądzenia dokonywane z poziomu centralnego – nawet oparte na szczytnych założeniach – niekoniecznie odpowiadają realiom funkcjonowania w konkretnym miejscu.
- Zniesienia nadal istniejących barier wspólnej realizacji zadań przez powiaty i gminy.
- Wzmocnienia majątkowego i finansowego powiatów.

Związek Powiatów Polskich wskazuje, że pakiet takich działań byłby niezbędny do szybkiego zrealizowania, pozwalając w ten sposób na osiągnięcie optymalnego modelu funkcjonowania administracji publicznej. Państwo, które w sposób właściwy i na wysokim poziomie jakościowym realizowało będzie potrzeby lokalnych wspólnot mieszkańców.

Reasumując przypominamy, że powiaty istnieją, gdyż stanowią naturalną skalę naszego codziennego funkcjonowania – skalę, w jakiej są świadczone ważne lokalne usługi publiczne.

Przewodniczący
XXVIII Zgromadzenia Ogólnego
Związku Powiatów Polskich

Andrzej Płonka